

Leo Trotskij: ”Revolutionär, inte terrorist”

(Intervju om Moskvarättegången 1936.)

[Ur Socialist Appeal, oktober 1936. Intervjun gjordes 21 augusti 1936 av norska Dagbladet. Delar av intervjun publicerades på svenska i Arbetaren, 25 augusti 1936 (finns i [Artikelsamling om Moskvarättegången 1936](#) på marxistarkiv.se). Översättning av resterande delar från engelska, och viss redigering av den tidigare texten, Göran Källqvist. Mellanrubrikerna är Socialist Appeals.]

Det handlar om många personers liv i Sovjetunionen och mitt namn som politisk person. Jag har mina uppfattningar och har alltid försvarat dem. Jag har samma åsikter idag som tidigare. Jag är revolutionär men inte terrorist. När Friedrich Adler 1916 sköt den österrikiske premiärministern Stürghk tillkännagav jag att jag inte hade samma politik som Adler, utan som Karl Liebknecht. Karl Liebknecht gick ut på Berlins gator och delade ut flygblad mot kriget. Om jag skulle vilja dölja mina åsikter hade jag inte behövt gå i landsflykt för tredje gången. Men jag är revolutionär. Om jag skulle kunna resa till Spanien nu så skulle jag göra det. Jag skulle kämpa för revolutionen mot de fascistiska rebellerna – jag säger det öppet och ärligt. Men jag kan inte resa till Spanien, och det är struntprat när det nu sägs att jag har varit inblandad i händelserna som utvecklas där nere.

På detta sätt förs samtalet in på dagens brännande fråga, Moskvarättegången och anklagelserna som riktas mot Trotskij, vilka han brännmärker som det största bedrägeri världen någonsin sett.

Tidsförloppet, fortsätter han, spelar en viktig roll i det jag ska lägga fram inför dig. Jag ber dig därför att vara uppmärksam på hur affären utvecklas. GPU kan många knep, men har inte bemästrat den vetenskapliga kronologins konst. I februari 1929 kom jag till Konstantinopel [Turkiet] utvisad från Sovjet utan mitt samtycke. Och den 4 mars 1929 skrev jag en artikel till den ryska *Oppositionsbulletinen*... Den publicerades i det första numret av denna *Bulletin*, som utkom i Paris i juli 1929, och där skrev jag följande:

Stalin har bara en utväg: att dra en blodig gräns mellan det officiella partiet och oppositionen. Det är absolut nödvändigt för honom att knyta oppositionen till attentat, förberedelser av väpnade uppror osv. Men just detta sätter sig oppositionens ledning emot. Därav kommer Stalins plan att sända ledningen till utlandet (vid detta tillfälle planerade man flera utvisningar), för att på så sätt få fria händer vid behandlingen av de unga medlemmar av oppositionen, vars namn är okända för massan, särskilt i utlandet. Därför måste man räkna med att när oppositionens främsta krafter är utvisade, kommer Stalins klick att på ett eller annat sätt försöka dra in någon oppositionell grupp i ett äventyr, och om detta misslyckas, att fabricera ett ”attentat” eller en ”militär sammansvärjning”, som sedan skall läggas oppositionen till last.

Innebörden i detta är klar, säger Trotskij. Redan 1929 sade jag till mina unga vänner i Ryssland: ”Tag er i akt! Provokatörer kommer att försöka förmå en del av er till farliga äventyr.”

Alla, oavsett vilket parti man må tillhöra, kommer att förstå den stora innebörden i detta citat. Om ni kan läsa ryska, så kan ni i *Bulletinen* – där alla mina artiklar har publicerats under de senaste 7½ åren - finna att jag alltid har varit emot individuell terror, som för övrigt marxismen kategoriskt

förkastar. Men jag var redan klart medveten om vad som komma skulle.

Mordet på Kirov inleder bedrägeriet

Det första ”attentatet” var mordet på Kirov i december 1934. Kirov var ingen politiker. Han var en genomsnittsbyråkrat med vissa administrativa egenskaper men hade i mina ögon ingen politisk betydelse. När jag såg att han var mördad, tänkte jag, att det måste vara en personlig hämnd eller en kvinnoaffär. Jag kunde omöjligt tänka mig Kirov som offer för ett politiskt attentat. Ett par veckor senare lämnade Sovjetregeringen två tydliga förklaringar. Först hette det, att attentatet var förövat av vitgardistiska terrorister som i dussintals kommit från Polen, Rumänien och andra länder. I samband härmed avrättades också flera hundra man. Så den 17 december meddelades för första gången att mördaren, Nikolajev, 1926 hade tillhört Zinovjevs Leningradopposition. Men denna upplysning hade inget värde, ty 1926 tillhörde hela Leningradorganisationen oppositionen. Kanske Nikolajev verkligen tillhörde Leningradoppositionen, men i så fall bara 1926 och inte 1934. Leningradoppositionens sista kapitel skrevs 1928.

Två veckor senare blev Zinovjevs Moskvagrupp indragen i affären, och han och hans anhängare anklagades för mord. 1926 arbetade Zinovjev tillsammans med mig i partiet och betraktades som oppositionell. När byråkratin stärktes 1928 kapitulerade Zinovjev. Och mellan 1929 och 1934 betraktade oppositionen Zinovjev och Kamenev som förrädare – vilket går att se helt klart i oppositionens *Bulletin*.

När jag hörde att de två hade förknippats med ”attentatet”, sa jag genast till mig själv att något utomordentligt ovanligt måste ha hänt. Jag hade inte hört att de hade gått med i oppositionen igen. Samtidigt tvivlade jag inte för ett ögonblick att de inte hade något som helst med ”attentatet” att göra. De två ställdes inför rätta i januari 1935, och innan dess nämndes överhuvudtaget inte mitt namn. Mitt namn blev första gången nämnt i anklagelseskriften.

Trotskij reste sig och gick över golvet. Han stannade framför en bokhylla.

Titta bara på de här, sa han, mina egna böcker. En del av dem är brända. Det beror på branden som bröt ut i vårt hem i Konstantinopel. Dessa böcker är resultatet av fyrtio års litterär verksamhet, och i alla dessa böcker kommer du att upptäcka att jag alltid har varit mot individuell terror – i Sovjetunionen såväl som resten av världen.

Jag anklagades inte ens 1935, blev bara omnämnd med namn. Mitt namn blev första gången nämnt i anklagelseskriften, sedan man uppgivit versionen med Zinovjev och Kamenev. I anklagelseskriften heter det, att Nikolajev har erkänt, att han har före ”attentatet” varit i förbindelse med en konsul för en främmande makt! Denne gav Nikolajev 5 000 rubel för att utföra angreppet, och göra honom tjänsten att överlämna ett brev till Trotskij. Detta är allt som sägs om mig i anklagelseskriften vid den tiden. Undersökningsdomaren har inte frågat om brevet hade skrivits, om det överlämnades och om något svar kommit från Trotskij. Om Nikolajev hade skrivit till mig och jag svarat, skulle det ha varit av enorm betydelse för målet. Men därför sägs inget på denna punkt. Denna tystnad är den största anklagelsen mot GPU.

På grund av att en konsul var indragen i affären krävde den diplomatiska kåren i Moskva att få veta

vem han var. Efter att länge ha dröjt med svaret förklarade Sovjetregeringen, att det var den lettiske konsuln, Skujeneck.* Men det är värt att lägga märke till att Sovjetregeringen inte gjorde någon diplomatisk framställning i Riga. Skujeneck reste fritt till Finland. Och, tillfogade Trotskij, han fick nog sina resekostnader betalda.

Men hela saken med konsuln har man låtit falla. Han agerade säkert inte som konsul vid den tiden utan som privatperson. Jag har frågat mig många gånger: Fick han brevet av Nikolajev? Varför anhöll de inte honom? Varför åtalade man honom inte? Var det för att han trots allt var GPU-agent?

GPU ansvariga för mordet på Kirov

Det är min uppfattning att ”attentatet” mot Kirov arrangerades för att utrota oppositionen. Men avsikten var inte att döda Kirov, ”attentatet” skulle förhindras i sista stund. När saker och ting inte gick som man hade räknat med, gjordes chefen för GPU i Leningrad, Medved, ansvarig för det. Det var den tredje processen med anknytning till ”attentatet”. Han och flera andra högre funktionärer i GPU blev dömda till flera års fängelse. De blev anklagade för att ha vetat om attentatet men inte förhindrat det. Han svarade, som alla anklagade i de politiska processerna, ja till allt, och erkände. Den enda förklaringen till denna process är att Medved hade fått i uppdrag att arrangera ett attentat. Men det skulle inte komma till utförande. Och på den punkten klickade det.

Jag kände Medved. Han var ingen självständig politiker – det var Stalin själv som ledde denna affär för att slå mot oppositionen. Än idag vet jag inte om Nikolajev själv var GPU-agent. Det faktum att han lyckades tränga in på Kirovs kontor – Kirov hade en hög post och inte vem som helst kunde komma in till honom – kan tyda på det. Hursomhelst använde Medved sina GPU-agenter för att hitta Nikolajev. Nikolajev var en desperat ung byråkrat. Vilka psykologiska faktorer som drev honom att mörda vet jag inte.

Men nu började förföljelserna av oppositionsmedlemmarna. Jag hade inte fel när jag förutsåg att det skulle hända. Den nuvarande processen är ingen ny process. Det är bara en förbättrad upplaga av processen i januari 1935. Det var en generalrepetition. Nu har vi premiären.

Nu har man förberett sig i ett och ett halvt år, men har inte hittat något annat än Kirov-affären att bygga på. Nu har jag inte bara organiserat attentatet, nu har jag också haft förbindelser med Gestapo. Och det trots att mitt namn bara nämndes i förbigående i anklagelseskriften 1935! Men tycker ni inte att det är konstigt, att jag med en så mäktig bundsförvant som Gestapo på ett och ett halvt år inte kunnat uppnå något mer än mordet på Kirov?

Man kommer bara dragande med nya vittnen. Dessa vittnen har grävts fram under de senaste 1½ åren. Men nu är jag utomlands och kommer att kunna skaffa hundratals vittnen som kommer att bevisa att jag inte hade något med mordet på Kirov att göra.

Men varför denna nya process? Jag skrev att den skulle komma. Människorna i Sovjet är inte dummare än andra. Det var många som sa att Zinovjev och Kamenev var oskyldiga, och att det som sagts om Trotskij var struntprat. Detta har också kommit till Stalins öron. Enligt vad jag har hört, har Krupskaja, Lenins änka, och en rad gamla bolsjeviker vädjat för Zinovjev och Kamenev. Därför

* Vanligen kallas den lettiske konsuln Bissenieks – öa.

var det nödvändigt med en ny process för att återupprätta tilliten till ledaren. Många av namnen, som nu nämns, känner jag inte, jag anar inte vilka de är. Denna gång är konsuln försvunnen, han spelar ingen roll längre. Däremot har nya personer dykt upp. Är det inte märkligt, att jag inför alla mina anhängare har tagit avstånd från terrorismen, men dessa skulle jag ha givit i uppdrag att utföra attentat. Jag skulle i december 1932 ha givit en person i uppdrag att mörda Stalin, men kongressen hölls först 1935. Och där fann man attentatsmannen löpande omkring med en revolver i fickan. Jag skulle alltså ha väntat i tre år med attentatet...

Det kallar jag för dumt. Det som TASS meddelar, tyder på att man håller hela världen för narrar. Och detta brev, som jag skulle ha sänt till Dreitzer med instruktioner om vad jag ville. Stalin måste ju veta, att jag inte är så dum att jag ger skriftlig order om att han skall mördas. Herrar förfalskare arbeta lite för grovt. De föraktar världspinionen litet för mycket, det är helt enkelt en lögn man opererar med här.

Jag har alltid stått för vad jag tycker. Jag har sagt ifrån öppet. Hade jag velat bruka individuell terror i Ryssland hade jag sagt det. Men från 1902 till 1936, i ett tredjedels århundrade, har jag bekämpat den individuella terrorn. Jag har tidigare provat fängelse för min politiska uppfattning, och om jag hade varit anhängare av individuell terror hade jag inte vikit tillbaka för att säga det.

Journalisten frågade: ”Det påstås att du talade med Berman-Jurin i Köpenhamn och Oslo avseende mordet på Stalin och att ni kom överens om saken mellan er.”

Jag lämnade Turkiet för att besöka Köpenhamn, svarade Trotskij, i syfte att föreläsa för Studentföreningen. Under min vistelse i Köpenhamn besöktes jag av omkring 40 personer. Jag kommer ihåg allihop, men det fanns ingen Berman bland dem – om han inte under tiden har bytt namn – eller någon annan rysk medborgare för den delen. Den fanns en rysktalande litauer bland dem jag talade med.

Olberg GPU-agent

Bland mina papper hittade jag följande fakta. 1930 försökte en viss Olberg komma till mig som min sekreterare. Den dåvarande utgivaren av *Die Aktion*, Franz Pfempfert, varnade mig i ett brev daterat 1 april 1930 på det mest kraftfulla sätt mot Olberg som en suspekt individ som troligen var GPU-agent. Eftersom Olberg verkar vara grund för hela anklagelsen, ska jag med glädje förse pressen med material som beskriver honom. Det är helt enkelt dumt att påstå att jag har givit ett uppdrag av terroristisk natur till en person som jag själv inte känner och som en god vän har varnat mig för.

I Oslo har jag inte tagit emot ett enda besök av någon ryss, och jag har inte direkt eller indirekt skrivit ett enda brev till Ryssland. Jag vet vad ett brev från mig betyder för den som får det. Från min yngste son har jag på de två senaste åren inte hört något, jag vet inte var han finns. Min fru var i kontakt med honom för två år sedan. Han var en gång professor på en teknisk högskola. Jag vet inte var han är nu, men vi har av en slump fått höra att han antas ha landsförvisats till Sibirien. Han deltog aldrig i politiken, men det räcker att han är Trotskij's son. Breven vi fick från honom fram till för ungefär 20 månader sedan bestod uteslutande av korta hälsningar, precis som min hustrus brev till honom. Hon försökte också få reda på hans uppehållsort via en bank i Oslo, men de sovjetiska

myndigheterna meddelade bara: ”adressaten okänd”.

Men vår andre son deltog verkligen i det politiska livet. 1928 följde han frivilligt med oss till Centralasien och senare till Turkiet. Han har just avslutat sina studier vid Sorbonne-universitetet.

I det telegram som Moskva har skickat ut om rättegången rapporteras om ett brev som jag antas ha skickat till Smirnov via min son. Enligt detta brev antas jag vilja tre saker, nämligen: 1) undanröja Stalin och Vorosjilov; 2) organisera celler i armén; och 3) utnyttja alla misstag som begås i händelse av krig för att gripa makten.

Hela brevet består av fem rader! Fem rader för dessa tre uppgifter! Det är verkligen bara en aning alltför koncentrerat!

Det hela är en grov komplott. Det är en lögn, en skamlig lögn som riktas mot mig. Men det går inte att höja en kritisk röst i Sovjetunionen. Kritiken stryps där, och för tillfället kan man inte angripa dessa vansinniga anklagelser där. Men här har vi möjlighet att kritisera. Och vad gäller mig, mina herrar, så kritiserar jag.